

DELAVSKA PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop. v slučaju pravnika
dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec
Din 5.00, za četrt leta Din 15.00, za pol leta Din 30.00; za
mesečstvo Din 7.00 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na upravo
Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, I. nad.
Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

Z. Z.:

Še par misli o skupni fronti delavstva

»Delavska Pravica« št. 32 je prinesla na prvi strani dopis, ki ni bil namenjen javnosti. Ker je v javnosti izšel z dolgim pojasnilom tov. Atoma, naj mi bo dovoljeno, da dodam k vprašanju še par misli.

Pojasnilo tov. Atoma je bilo prav za prav nepotrebno, ker po potrebi takih skupnih nastopov je vsakdo uverjen in je to v dopisu tudi poudarjeno. Tov. Atom pa je šel v svojem pojasnilu z lepimi besedami mimo bistvene točke, radi katere je bil imenovan dopis sploh poslan. V članku »Veliki trenutki« ni toliko govora o skupnem nastopu delavstva za delavske pravice, kakor o enotni stranki socializma. To je torej vprašanje, ali naj mi delamo za stranko socializma, v kateri naj bi bilo krščansko misleče delavstvo skupno s soc. demokracijo in komunisti, o čemer govori članek v »Del. Pravici« št. 26.

1. Žalostna skušnjava zadnjih let nam govori, kako težko je priti do enotnega nastopa delavskih organizacij, ko gre samo za posamezne zahteve delavstva. Vzrok tega niso toliko delavci kot njih voditelji. Treba bo še mnogo dela v strokovnih organizacijah, da se vsaj to doseže.

2. Važnejša je načelna stran tega vprašanja. Stranka mora imeti jasen in določen program. V programu ne more biti samo boj proti krivičnemu kapitalizmu, ampak tudi osnutek bodočega pravičnega gospodarskega in družabnega reda. Tu je pa skupnost sploh nemogoča, zakaj med točkami, ki jih v svojem pojasnilu našteva tov. Atom, so take, ki izključujejo enotno stranko socializma. Ne izključujejo pa skupnih nastopov vseh delavskih organizacij v posameznih slučajih.

Vprašanje je jasno in jasen mora biti tudi naš odgovor. Nesporazumljenja tu ni. Pojasnilo tov. Atoma pa te jasnosti ni prineslo, ker je šlo mimo glavnega vprašanja.

Poudarjamo bolj odločno pravične zahteve krščanstva in zahtevajmo do slednje uveljavljanje teh načel v družabnem in gospodarskem redu, pa bo delavstvo rado sledilo jasnim načelom, ki so ukoreninjena v človeški naravi. Druži naj nas ne klic Marxov, ampak klic Kristusov po krščanski pravičnosti in ljubezni.

Atom:

Morda bo kdo pri branju teh vrstic mislil: Čemu to prerakanje po časopisih! Toda, to je edina pot vzgoje članov JSZ. Denarja nimamo, da bi nedeljo v vsak večji industrijski kraj pošiljali tovariše, ki bi nastale nejasnosti sproti pojasnjevali. V tem oziru storimo, kar dopuščajo sredstva. Zato pa tem bolj želimo, da bi se člani in prijatelji JSZ vselej, kadar jim kak članek v Delavski Pravici ne bi bil dovolj jasen, ali kakor žele, da bi se to ali ono vprašanje v Delavski Pravici obširneje obravnavalo, obrnili naravnost na uredništvo Pravice, ki bo nedvomno rado poskrbelo, da se bo zahtevi ali prošnji bodisi v Delavski Pravici ali v Besedi ustreglo.

Pa pridimo k zgoraj navedenemu dopisu. T. g. pisec pravi, da je Pravica št. 32 prinesla dopis, ki ni bil namenjen javnosti. Najbrž je t. g. pisec pozabil, da je v svojem navedenem pismu na JSZ zapisal: »Odkrito sem govoril in prosim tudi odkritega odgovora. Nikar nas ne silite k temu, da se obrnemo od vaše organizacije. Ali naj cepimo še te redke delavske vrste?« Vsak, ki mu je enotnost delavstva pri srcu, bo priznal, da je

Pravica na to zahtevo morala javno odgovoriti, saj je šlo za enotnost delavstva.

T. g. pisec dalje pravi: »V članku »Veliki trenutki« ni toliko govora o skupnem nastopu delavstva za delavske pravice, kakor o enotni stranki socializma. To je torej vprašanje, ali naj mi delamo za stranko socializma, v kateri naj bi bilo krščansko misleče delavstvo skupno s soc. demokracijo in komunisti, o čemer govori članek v Del. Pravici št. 26.

T. g. pisec je članek »Veliki trenutki« najbrž le v naglici prebral. Avtor članka (urednik Pravice) ondi poudarja potrebo skupne fronte delavstva za doseg skupnega cilja vseh delavskih slojev. Ta skupni cilj je doseganje boljše in pravičnejše družbe. Poudarja pa tudi možnost stranke socializma, ki bi pustila na strani vse, in se nevtiralizirala glede vsega, kar loči delavstvo, ter šlo v boj skupno z vsemi delavci in z vsemi delovnimi sloji. Nastopala naj bi ta stranka socializma iz ljubezni do delavstva, do družbe kot take, iz ljubezni do reda in sreče vseh izžemanih. Povod k temu članku je dal tozadeven poziv nemške delavske in kmečke stranke.

Za dvojno stvar torej tu gre. Za skupno fronto delavstva in za stranko socializma. Glede skupne fronte delavstva sem pisal v Delavski Pravici št. 32. Glede te, ki naj bi storila prvo etapo, smo vsi edini, kakor to priznava pisec gorenjega pisma sam. Gre le še za stranko socializma, ki je nekako bi rekel druga etapa delavskega združevanja. Dokler nimamo skupne fronte delavstva, ki bi skupno in edino nastopala vsaj pri odločitvah zadevah, ki se tičejo zgolj delavstva, o kaki stranki socializma ali o kaki socialni delavski stranki ni govora, ker za to pri nas delavstvo še zdavnaj ni zrelo.

Kdaj bo delavstvo za to zrelo? Prvič tedaj, ko bodo organizirani vsi delavci brez izjeme, pri nas jih je še na tisoče ali stotisoče neorganiziranih. Drugič tedaj, ko se bo delavstvo zavedalo svojega delavskega stanu in dolžnosti boriti se za pravice tega stanu. N. pr. stavci imajo pri nas močno organizacijo brez ozira na različno svetovno naziranje, učiteljsko ima močno organizacijo brez ozira na različno svetovno naziranje. Profesorji prav tako itd. itd. Delavska stranka v Angliji združuje v sebi vse delavstvo neglede na svetovno naziranje.

Razloček med skupno fronto delavstva in med takozvano stranko socializma je v tem, da v skupni fronti delavstvo samo v odločitvah trenutnih nastopov skupno in zaenkrat moramo biti zadovoljni če dosežemo vsaj to.

Enakost med skupno fronto delavstva in med takozvano stranko socializma pa je v tem, da moramo v enem in drugem slučaju imeti vedno pred očmi dvojno načelo. V kulturnih in versko-nravnih vprašanjih ostane krščansko delavstvo na katoliških tleh, kadar pa gre za pravične delavske zahteve, pa naj nastopi skupno z vsemi delavskimi organizacijami. Kaj je skupni cilj delavskih organizacij sem povedal že dovolj jasno v Delavski Pravici št. 26 in ne gre, da bi zopet ponavljal.

Dalje pravi pisec: »Stranka mora imeti jasen in točen program. V programu ne more biti samo boj proti krivičnemu kapitalizmu, ampak tudi osnutek bodočega pravičnega gospodarskega in družabnega reda. Tu pa je skupnost sploh nemogoča.« Splošna načela bodočega pravičnega gospodarskega reda so podana v papeževih okrožnicah Rerum novarum in Quadragesimo anno, za na-

Naši papirničarji ponovno govorijo

Morda bo kdo mislil, da se papirniško delavstvo do sedaj ni zavedalo, da je treba za ohranitev težko priborjenih pravic neprestano stati na braniku. Nekaj jih je med nami, ki so po številnih zmagah v svoji organizaciji položili orožje in se vdali brezbriznosti, misleč, da jim to, kar imajo, nihče več ne more odvzeti.

Toda val svetovne gospodarske zmede, čigar žrelo požira milijonom in milijonom delavcev zadnjo eksistenčno možnost, je prodril tudi k nam in buta ob mogočne stavbe naše industrije, ki se v samosvojo »obrambo« poslužuje le teh sredstev, da meče delavce na cesto. In kdo je sprožil ta val gospodarske krize, ki zadeva milijone in milijone delovnega ljudstva in ga tira v strašno bedo? Nihče drugi kot kapitalizem sam, ki je z redukcijo plač, z modernizacijo in racionalizacijo obratov ter z odpusti delavstva vzel eksistenčno možnost najširšim plastem ljudstva.

Papirničarji Združenih papirnic so že opetovano iznesli svoje stališče k obstojici krizi. Žrtvovali smo svojo fizično in moralno moč za našo industrijo dobro se zavedajoč, da brez te ni nas in da brez nas ni industrije. Toda naše zahteve so ostale zahteve hlapca Jerneja in naš glas, glas vpjočega v puščavi. »Pa kdo naj se vtika v gospodarske razmere naših kapitalistov, saj je to vendar le njihova stvar!« Ne vsiljujte nam vaše pomoči in ne vtikajte se v stvari, ki jih ne razumete. Saj se sami brigamo za to in za ničesar drugega, da vam (delavcem) damo zaslužek. Čepa je kriza, je pa kriza, saj je kriza vsepovsod, tako mislijo naši gospodje delodajalci, ki imajo pred očmi edino suhe številke svojih profitov, ki se na noben način ne smejo zmanjšati. Mi delavci, papirničarji, z vso upravičenostjo lahko trdimo, da je milijonsko premoženje teh obratov, kakor tudi milijonski profiti, naše delo in da smo zato radi lastnih interesov ne samo upravičeni,

ampak naravnost dolžni, da dvignemo svoj glas in povemo odločno besedo v obrambo svojih interesov.

Podali smo že svoje stališče napram sedanji krizi v naši papirni industriji in poudarjamo tudi sedaj, da leži pretežni del krivde pri podjetjih samih, ki iz te krize ne vidijo drugega izhoda, kot da se zabrani uvoz inozemskega papirja ali pa, da ustavljajo obratovanja. Naše prizadevanje na vseh odločitvah mestih nam je dokaz, da smo vedno na stališču zaščite domače industrije, ker s tem branimo tudi svoje gnotne in socialne interese. Tudi v zadnjih resolucijah sprejetih na naših javnih shodih dne 21. avg. v Medvadah in dne 28. avgusta v Vevčah smo zavzeli isto stališče. — V prvi resoluciji, naslovljeni na Združene papirnice, smo navedli napake, ki jih vidimo v papirnicah samih v sedanji krizi. V drugi resoluciji, naslovljeni na ministrstvo za obrt in industrijo, smo navedli stvarne posledice prešibke carinske zaščite naše papirne industrije, zbog česar se uvaža v našo državo za ogromne milijone inozemskega papirja, ki bi ga lahko producirale domače papirnice. V tretji resoluciji, naslovljeni na ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje, ugotavljamo naš bedni položaj, ki smo radi redukcij izgubili eksistenco in apeliramo na ministrstvo, da s svoje strani ukrepa za omiljenje sedanjih krize. V četrti resoluciji, ki je naslovljena na vse občine, na čijih teritoriju se nahajajo brezposelni papirničarji, apeliramo na nje, da se povsod osnujejo pomožne akcije, v katere naj pritegnejo vse kroge, ki so dolžni skrbeti in pomagati družinam brezposelnih delavcev.

Papirničarji smo spregovorili in hočemo, da besede postanejo dejstvo. Zgodovina našega skoraj četrt stoletja strokovno organiziranega boja nas najbolj uči, kaj nam je tudi sedaj v teh težkih razmerah najprej storiti. — Eden za vse in vsi za enega je bilo, je in mora ostati naše geslo!

Naša konsumna organizacija

Zadružništvo je delavska gospodarska organizacija. To vedno poudarjamo. Še premalo odločno pa poudarjamo, da je **zadružna konsumna organizacija življenjskega pomena za delavstvo**. Če ni delavska strokovna organizacija oprta na svojo gospodarsko organizacijo, ki s svoje strani postavlja delavca na lastne noge in ga usposablja za borbo za pravice, je tudi delo strokovne organizacije mnogo težje. Zato morajo vedeti vse naše strokovne organizacije, da je vprašanje konsumne organizacije predvsem tudi njihovo vprašanje in morajo navajati svoje članstvo, da se bo posluževalo pri nabavi življenjskih potrebščin le naših delavskih konzumov. Vsak delavec mora biti zaveden in aktiven ter sodelujoč član konzuma. Od tega ne sme nikogar odvrniti niti dejstvo, da skušajo posebno zadnje čase trgovci **paralelizirati** delovanje in pomen konzumov in da dajejo odjemalcem dividende od nakupljenega blaga. Vedeti moramo, da daje trgovec dividendo le zato, ker jo daje konzumu, da v vsakem kraju, kjer se pojavi nova **konzumna** prodajalna, cene padejo, da bo trgovec le toliko časa držal cene navzdol, dokler bo deloval konzum; če bo pa

konzum nehal obstojati, bo pa tudi konec nizkih cen pri trgovcih in konec trgovčevih dividend. Moč konsumne organizacije je tedaj neizmerna.

Na drugi strani pa ne moremo zatajiti dejstva, da vsi konzumi nekako **izgubljajo prožnost**, ki so jo imeli v začetku, in da konzumska vodstva ne gledajo na to, da bi ohranila v svojih nameščenih organih in članstvu **močnega zadružnega duha**, po katerem bi se oboji čutili nujno navezane na konzum. Mnogokrat se ponekod dandanes dogodi, da konzum odreče kredit tudi marljivemu in poštenemu delavcu, ki radi pomanjkanja gotovine iz kateregakoli vzroka ne more prinesiti denarja in mora delavec iskati kredit pri trgovcu. Pa če preidemo take pojave, ki seveda niso splošni, pa moramo ugotoviti, da konsumna organizacija ne smatra za potrebno čimbolj zainteresirati članstvo za delo in poslovanje konzuma in ga navaditi presojeti vse pojave v gospodarstvu — predvsem pri konzumu. Bolj in bolj se ustvarja poslovni tip, pri katerem se polaga glavna važnost na izvežbane prodajalne organe, pri katerih se forsira privatna iniciativa, na sodelovanje članstva se pa ne polaga važnosti. Mnogokrat izgleda, kot bi se uprava bala prevelikega kontroliranja po članstvu. Članstvo naj ima navsezadnje le to častno dolžnost, da po svojih delegatih izglasuje na glavnem obnem zboru absolutorij staremu odboru in ga ponovno izvoli.

Ker se polaga prevelika važnost na

še razmere v Besedi str. 50—54 in v zadnjem članku v Pravici št. 32. In glede teh splošnih načel sem prepričan, da je skupnost mogoča. Podroben načrt bodočega gospodarskega reda podajati je pa ob sedanjih razmerah še prezgodaj. Prišel pa bo pravočasno.

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Kovinarji

Guštanj. Po daljšem odmoru zopet par vrstic iz našega kota. Mogoče si je že kdo mislil: »No, tam v Guštanju se jim pa najbrž dobro godi in so pozabili na vse, ker ni nič čuti od tam.« O, saj se nam tudi res! Kajti učili so nas: »Šest dni delaj, sedmi dan pa počivaj.« Pri nas že dolgo to ne velja več. Pač pa: »Tiri dni delaj, tri dni pa spi kot jazbec čez zimoz, namreč brez jela. So pa tudi taki, ki delajo samo 4 dni v mesecu. Saj bo menda res treba posnemati jazbeca, kajti še pri šestdnevnem delovnem tednu smo komaj izhajali s plačo, še v dolgeve smo zabredli. Sedaj so nam pa gg. trgovci še kredit odpovedali. Kako naj delavec s sedanjo plačo odplačuje stari dolg, poleg tega pa se še preživlja? Saj mnogi res tudi že sedaj stradajo, kako bo šele pozimi? Kaj bo, ko bo delavstvo pošla potrpežljivost?

Jesenice. V nedeljo dopoldne ob 10 se vrši članski sestanek z dnevnim redom: **Sprejetje poslovnika o podpornem fondu.** Da bo poslovnik sprejet, mora biti navzočih dve tretjini članov. Nekatere skupine kovinarjev so ta poslovnik že sprejele. Sedaj je vrsta na nas. Še posebno radi negotovosti v zaposlitvi. Da se izognemo vsakemu poznejšemu nesporazumu, je nujno potrebna navzočnost vseh. Ker bo s podrobnim pojasnjevanjem od točke do točke sestanek dolgo trajal, naj bo vsak točen. Sestanek se vrši v veliki dvorani v pritličju.

Lesno delavstvo.

Rimske Toplice. Delavstvo tovarne podpetnikov se je dne 20. avgusta zopet zbralo na svojem sestanku, da ožigosa nezdružive razmere, ki vladajo v navedeni tovarni. Najbolj pereča zadeva je ta, da tovarna nima denarja za izplačilo zaslužkov. Izplačilni rok je potekel že 18. avg. delavstvo pa še danes ni prejelo izplačila. Delavstvo tolažijo le z malenkostnimi predumji, ki niti za sol ne zadoščajo. Kaj je vzrok temu neredu, delavstvu ni znano. Domneva se, da tovarna namenu zavlačuje izplačilo, ker ima pri tem zopet profite. Čuli smo celo, da ni izključeno, da gospodje delodajalci denar za prodano blago nalagajo v inozemstvu, doma pa nimajo niti za skromno izplačilo delavskega zaslužka. Te igre z delavstvom bo moralo biti enkrat konec. Delavstvo vrši svojo dolžnost v polni meri. Če gospoda misli, da ima delavstvo samo pravico, da sme delati in pri tem stradati, potem naj ima to pravico še gospoda.

Na sestanku se je govorilo tudi to, da hočejo izvesti ljudje odstraniti tovarniškega obratovodjo g. Rata, češ, da je nepotreben. Delavstvo ugotavlja, da ima g. Rat velike zasluge v gospodarskem, kakor tudi v socialnem in zdravstvenem oziru v podjetju. Zato je sklenilo poslati banki upravi vlogo, v kateri pojasnjuje nujno potrebo nadaljnje zaposlitve imenovanega obratovodje v tej tovarni.

V zadnjem času prejema delavstvo od Narodne strokovne zveze vabila, da naj se včlani pri njej, da bo le na ta način moglo priti do svojih pravic. Delavstvo je sklenilo, da skupno odgovori Narodni strokovni zvezi, da je imela ta organizacija dovolj prilike pokazati koliko resnosti je v njenih frazah, tedaj ko je bil čas zato. Sedaj je delavstvo organizirano v JSZ in prav nič ne pogrša kake druge organizacije, najmanj pa še NSZ. Delavstvo bo s svojo solidarno močjo prej ali slej obračunalo z vsemi, ki se igrajo z njegovo usodo. Zato pa tovariši in tovarnice naša dolžnost je, da se še tesneje oklenemo svoje organizacije.

privatno iniciativo nameščenih organov, se dogaja, da nameščenci mnogokrat ne vidijo v ustanovi, ki ji služijo, prave podobice, ampak le pripomoček, da si sami čimprej odpomorejo in pridejo do samostojnosti in postanejo samostojni trgovci. V Ljubljani moremo naštet dva taka primera! Ko bi konzuma organizacija hotela izpolnjevati svojo nalogo dosledno, bi si morala prizadevati, da vcepi svojemu nameščenstvu vsaj nekoliko socializma in brige ter razumevanja za delavstvu prepotrebno ustanovo. Ali bodo sposobni življenja v gospodarsko urejeni družbi ljudje, ki nimajo popolnega upanja v organizacijo, ki tvori najboljši prehod k taki družbi? Skrb za eksistenco gotovo ne more siliti ljudi k takim dejanjem, saj smatramo, da so konzumi danes že toliko gospodarsko močni, da se njihovim nameščencem ni bati za eksistenco!

Naloga je tedaj obojestranska: vodstvo konzuma mora vzgajati ljudi za konzumno in združno življenje, postaviti mora vse življenje na bolj demokratično bazo. — Delavstvo pa mora vedeti, da je konzum najbolj potreben njemu in da bo konzuma organizacija takrat popolnoma očistena meščanskega kvarnega vpliva, ko bo s svojim jakim sodelovanjem dobilo absoluten vpliv v njem.

Viničarji

Št. Ilj v Slov. goricah. Občni zbor naše skupine se je vršil ob jako lepi udeležbi dne 15. avgusta 1932 v dvorani Slovenskega doma. Poročilo o delovanju skupine je podal predsednik tov. Herič Janez. Izvoljen je bil odbor, od katerega z gotovostjo pričakujemo, da bo storil vse za porast članov naše skupine in za pravice bednih šentiljskih viničarjev. Bodrilno je govoril tajnik zveze tov. Peter Rozman. Mnogo manj težav in krivic bi imeli, ako bi vsi tisti, ki delamo, bolj skupaj držali. Dovolj sloge ni med nami, poštvalnosti nam manjka. Vsak le pričakuje, da bi se drugi zanj boril, sam pa k borbi ničesar ne bi rad doprinesel. Če so šentiljski kmetje in vinogradniki skupaj stopili in določili viničarjem in njihovim delavcem nižnjam zaslužek, enako bi morali tudi vsi viničarji skupaj stopiti in skleniti, da za preveč nizko plačo ne delamo, oziroma k onemu, ki najslabše plača, naj nihče delat ne gre. To bi bila prava stanovska delavska solidarnost in odločnost, ki bi bila tudi najuspešnejša. **Le strokovna organizacija nas bo rešila, nihče drugi!**

Jarenina. Dne 21. avg. smo v osnovni šoli imeli občni zbor skupine. Za odbor sta poročala tov. Roj Karol, kot predsednik in tov. Stožer Franc, kot blagajnik. Po volitvah odbora in nadzorstva, je govoril tajnik zveze tov. Peter Rozman. Kdor dela in je pošten, naj se nikogar ne boji. Položaj viničarja je najslabši. Posedniški magnati zato tako nasprotujejo strokovni organizaciji, ker vedo: ako bo to delavstvo združeno in organizirano, bo postalo s tem tudi bolj izobraženo in zavedno in se ne bo pustilo več tako izkoriščati, kakor dandanes. Zato nič se bati in se z organizacijo sramovati ali celo skrivati pred kom. »Strokovno zvezo viničarjev« je treba postaviti na najbolj vidno mesto, kjer jo bo tudi največji magnat, pa čeprav poseduje polovico fare, prisiljen videti in jo upoštevati. — **Samo po strokovni organizaciji se moremo uveljaviti!**

Jarenina. Hudo so prizadeti naši kraji po zadnjem neurju. Edini up viničarjev, koruza in fižol so čez tri četrtine uničeni. Že danes nimamo iz česa se živeti, kaj bo šele pozimi. Kmet bo prodal vsaj sadja, vina in drugo, kljub toči mu je ostalo še toliko, da se bo z družino preživel. Odpisali mu bodo davke in še kakšno pomoč bo dobil. Kaj pa viničar? Imel je malo, sedaj še tega nima več, prodajati nima kaj, kljub toliki bedi se ga sploh nihče niti spomnil ne bo. Organizirani viničarji smo na obnem zboru naše skupine dne 21. avg. sklenili poslati prošnjo kr. banki upravi, naj nam v kakršnikoli obliki priskoči na pomoč. — Pretekli čas je umrl tukaj kmet Vrblac, katerega bomo viničarji zelo pogrešali. Bil je eden tako silno redkih gospodarjev, ki je vedno videl v delavcu človeka in svojega

bližnjega, ki je z njim občeval tudi prav tovariško, ki tedaj tudi nikdar ni nasprotoval naši strokovni organizaciji in ki je z odobravanjem prebiral našo »Delavsko Pravico«. Vselej, kadar je zvedel, da k naši skupini pride kdo od centrale, je naročil, da se mora kot dobrodošel gost ogledati pri njem. Kar je dal delavcem in revežem, nikdar ni štel med izdatke svojega gospodarstva, zato je tudi tam bilo vsega dovolj. Neizprosna smrt nam ga je vzela. Naj mirno počiva in Bog mu daj obilno plačilo. Jokali smo ob njegovem grobu, ker smo izgubili moža in gospodarja, ki nas je ljubil in spoštoval. **Jokamo še bolj, ker nimamo v fari več takih.** Vsak le gleda preko nas, upošteva nas le toliko, kolikor mu moremo služiti kot gola delovna materija in nič več. — **O Bog, usmili se nas zapuščenih in izmognanih proletarcev!**

Rudarji

Huda jama. Ker ni od nas nobenega poročila, mogoče kdo misli, da smo zaradi vročine samo v senci. Pa se gibljemo. Tudi v avgustu smo imeli redne sestanke v Laškem in pri Sv. Jederti. Pa Del. Pravico čitamo in se o člankih razgovorimo. Prav je, da pove odločno, kaj je krščansko in kaj ni. Da pove, da je delavska strokovna organizacija zato, da štiti delavca in stremi za tem, da se med delavci ublažijo razni škodljivi spori, ki delavstvu samo škodujejo. Saj se zavedamo, da smo organizirani zato, da se borimo za celokupno delavstvo, ne pa zato, da bi po organizaciji preko drugih delavcev zlezal kdo do korita. Zato odobravamo odločne izjave zlasti na primer Atomov članek, ki odgovarja nekemu

tovarišu na njegova izvajanja. Mi, kršč. soc. rudarji smo mnogo trpeli zato, ker se udeležujemo v svoji organizaciji in še trpimo. Ravno to pa nas je utrdilo in nam je dalo zavest, da smo na pravi poti.

Razno

Tržič. Zadnji sestanek, ki se je vršil dne 22. avgusta v rokodelskem domu, je pokazal, da se je tudi tržiško delavstvo začelo bolj zanimati za svoje delavske interese, zlasti se je pričelo bolj živahno zanimati za organizacijo. Zakaj pa? Tudi nas je začela objemati kriza s svojimi strašnimi posledicami. Zato je delavstvo začelo misliti, kaj bo, in je sprevidelo, da se mora boriti proti neznosni brezposelnosti. Borba proti krivici, katere se godijo našemu delavstvu, bo imela uspeh le, če bo delavstvo nastopalo združeno. Zatorej delavci in delavke pristopite brez izjeme v naše delavske organizacije. Čim več nas bo, čim bolj bomo zavedni, čim bolj enotni in pogumni, tem več bomo dosegli. Že ta sestanek je pokazal precej zavednosti, saj so udeleženci z zanimanjem sledili besedam tov. Lombarda, ki je pojasnjeval stanje današnjega gospodarstva in govoril o stališču, ki ga ima delavstvo. Iz njegovih besed smo spoznali, da je delavstvu potrebna močna organizacija in pa izobrazba. Če bo delavec vedel, kaj je njegova pravica, jo bo znal tudi preko svoje organizacije uveljaviti. Na sestankih, kot je bil zadnji, se marsikomu odprejo oči. Ker pa takih sestankov ni mogoče imeti pogosto, mora pač vsakdo dobro prebrati delavsko »Pravico«, katere prihaja mnogo k nam, pa ta ali oni ne ve, kaj prinaša. Skrbimo, da bo prihodnji sestanek še bolj obiskan in živahnejši kot je bil zadnji.

Vajeniško skrbstvo

Značaj kapitalističnega gospodarstva se očituje v vsej rezkosti zlasti na vajen-
cih. So najsižbejši in najmanj zaščiteni del proletarijata. Zato so izkoriščani do skrajnosti. Ako bi pogledali v delavnice in razne obrate, bi videli shušane in utrjene obraze. Pravi izrazi trpinčenih. Ako bi preiskovali še dalje po vzrokih, bi ugotovili, da morajo ponekod delati po 12 ali 14 ur na dan, da mojstri z njimi slabo ravnaajo, da imajo premalo spanja, slaba nehyijenska stanovanja, nezadostna prehrana. Ni čudno, da mora hirati vajenec v takih okoliščinah duševno in telesno.

Tako je tam, kjer je delavstvo še nezavedno in hlapčevsko. V državah, v katerih delavstvo v resnici pozna svoj velik pomen za družbo in ki je ponosno nase, so razmere precej drugačne. O Avstriji trdijo, da je uboga in majhna. Pa kljub temu imajo tudi za vajence izvrstne

socialne naprave, o katerih se pri nas niti ne sanja. Zlasti vajeniško skrbstvo je tamkaj skoraj na višku, gotovo pa je med vsemi deželami na svetu na prvem mestu.

Med skrbstvom za vajence so velikega pomena počitniški domovi. Povojna doba je našla v zdravstvenem oziru vajence v moralnem in telesnem oziru zelo prizadete. Zlasti je vladala tuberkuloza. Nič čudnega. Saj so morali nedorasi otroci med vojno nadomeščati starejše. V najnežnejši dobi so morali v munijskih fabrikah izdelovati sredstva za moritev.

Da bi se zajezil učinek te nevarne bolezni, so bili odločilni činitelji, predvsem država, prisiljeni poslužiti protukrepov. V prvi vrsti so pričeli ustanavljati počitniške domove. Pred dvajsetimi leti so poslali prvih 600 vajencev na oddih. Posledice 4 tedenskega življenja

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

V.

Enako se z enakim rado družijo, tako na univerzi kot povsod drugje. Študentje, s katerimi je prišel Jed v tesnejši stik, so bili delovni ljudje ko on; tudi za nje naj bi bil zavod le skakalnica v življenje. Zabavali so se v raznih predavanjih in ugibali, kako bi človek na najlažji način »zlezal«; razglabljali so tudi razne načine, kako bi zaslužili denar za stanovanje, hrano in perilo. Velike počitnice so nudile priliko, da si je človek lahko kaj prihranil za zimo. Izmenjavali so med sabo spomine. Nekateri so dobili kruha kot kosci, nekdo je pri železnici garal s krampom in lopato, spet drugi je prekladal cementne vreče. Nekateri, ki so imeli višje socialne zahteve, so bili zaposleni kot natakariji po letoviških hotelih in so vedeli mučne zgodbe o prenapolnjenih ležiščih pod streho in o mrzlih, umazanih ostan-
kih jedi. Jed je poslušal in si znova zapomnil veliki nauk življenja: »Služi denar!«

Plemstvo tega razreda so bili tisti, ki so imeli dar za dobre prodajalce. Bil je med njimi mlad mož kakor kak knez, ki se je bahal, da zasluži vsako poletje nad tisoč dolarjev. Narava ga je bila obdarila z ljubkimi, nežnimi potezami, z rjavimi, na sencih lično valovitimi lasmi in z nasmeškom, ki je očaral srce sleherne gospodinje. Znal je tako nalahko in gotovo razlagati, da mora biti sram vsakogar, ki ni zmožen, da bi na dan izrabil in izvlekel iz žensk pet in dvajset do trideset dolarjev. Dick Sunstorm — se je glasilo njegovo nenavadno ime — je začel s prodajanjem priprave za brušenje kuhinjskih nožev po petdeset centov za kos; to pa, je dejal, je bila napaka, — če človek prodaja kaj cenenejšega, je treba za to prav toliko moči, kakor prodajati kaj dragega; zdaj se ne bo nikdar več pritaknil nobene stvari pod tremi dolarji, in najrajši ima reči po pet dolarjev.

Dick je bil prav zdaj pri denarju, ker je z življenjepisom novoizvoljenega predsednika Hardinga potegnil polno

mrežo. V mestu so bile navidez tako imenovane subskripcijske založbe, katerih posebnost je bila, da so metale na trg ogromne naklade lepo vezanih, ilustriranih zvezkov o novo izišlih znamenitostih ali o velikih dogodkih, ko na primer o potopu »Titanica« ali o potresu v San Franciscu ali o vstopu Amerike v svetovno vojno. Zbirale so se fotografije, ropale knjižnice za tvarino in naročale gručam pisarjev-dinarjev, naj vso robo skrojijo in zlepijo; spustili so pol tucata tiskarskih strojev, da so tekli v treh obrokih in v desetih dneh po dogodku so že razposlali poskusne zvezke dvajset do trideset tisoč agentom po vseh Združenih državah.

Ljubki, smehljajoči se Dick je posvetil pol ure svojega dragocenega časa, da je zvezek pregledal in je zasnoval »prodajni načrt«, kakor je to imenoval sam. Potem jo je mahnil v samotne farmerske kraje, kjer so bile ponavadi doma same ženske. Sunil je nogo med vrata in pokazal lepi, v bledomodro svilo vezani zvezek in lepe slike zastavnega senatorja Karrena Gamaliela Hardinga, ki ga je republikanska stranka pravkar določila za kandidata pri predsedniških volitvah. Da je torej dolžnost vsake ameriške družine, da zasleduje politične dogodke, in tu gre za življenjsko pot, ki je vzor vsakemu ameriškemu mladeniču; ta veliki mož se je povzpela iz slojev delovnega ljudstva — oh, milostljiva ve, da je včasih igral pozavno pri neki vaški godbi? Mnogo takih, silno zanimivih odkritij da se nahaja v krasnem, skoraj pet sto strani debelem zvezku — poleg vseh tako ginljivih in navdušujočih kandidatnih govorov — samo pet dolarjev: Vsaka ameriška mati je svojim otrokom dolžna postaviti pred oči ta vzpodbudni primer meščanske poštenosti in nesebične državljanske zvestobe.

»Da bi se le pokazal kak otrok!« je dejal Dick Sunstorm. Da bi vsaj dobil priliko, da se izkašlja o lepoti, razumnosti in ljubeznivosti bodočega senatorja iz goveje ali pesne pokrajine! Da bi dosegel le toliko, da bi ga povabili v hišo, če bi potem le mogel vzeti otroka v naročje in mu razkazovati slike! Samo v enem slučaju, je pravil Dick, ne bi mogel gospodinjici iztisniti denarja iz žepa: če ga namreč ni prav nič pri hiši. Predplačilo enega dolarja je zadostovalo, in če gospodar ni hotel pogodbe odobriti, no, je Dick le imel svoj dolar; dolar tu, dolar tam, pa je človek po končanem dnevnem delu štel kaj lep skupni zaslužek.

v svežem zraku in ob krepki hrani so se kmalu pokazale. Vajenci se niso okrepili samo telesno, ampak tudi duševno. Zlasti se je dvignilo veselje do dela.

Pa tudi drugače so se izkazali vajenci. Vajenci, ki so izšli iz počitniških domov, so bili najuspešnejši pomočniki upravi domov. Sploh je pokazala praksa v upravi, da so bile uporabne za upravo najbolj osebe, ki so izšle iz vajeniških krogov in ki so stalno prebile svoje počitnice v vajeniških domovih. Zlasti so se obnesli kot nadzorovalni organi. Kot taki daleč nadkričujejo starejši moči, ki niso izšle iz vajeniških vrst.

Kdo financira te domove? V začetku so se vzdrževali s prostovoljnimi darovi iz Amerike, Švedske, Norveške. Prispevale so pa tudi bolniške blagajne in oskrbovanci sami. Ko so pa prenehale pošiljke iz inozemstva, so prispevale za vzdrževanje poleg države še dunajska

mestna občina, šolski svet za nadaljevalne šole, delavske zbornice. Dunajska mestna občina in šolski svet prispevata vsak po 50.000 šilingov, delavska zbornica 25.000 šilingov. Bolniške blagajne so prispevale na osebo takole: leta 1918 po 2 K; leta 1920 po 20 K; leta 1922 po 2500 K; leta 1923 po 8000 K; leta 1924 po 21.000 K; leta 1928 po 2.50 šilingov; leta 1930 po 2.70 šilingov.

Vajenci so prispevali leta 1919 3 K; leta 1922 so ga zvišali na 3000 K. Sedaj pa je določeno povprečno na 60 grošev na dan.

Število oskrbovancev je znašalo v začetku 600, leta 1930 je znašalo 9351; število oskrbovanih dni pa 249.123. Od avgusta 1918 do konca decembra 1930 je bilo oskrbovanih v počitniških domovih 99.399 mladostnih oseb, število oskrbovanih dni pa je znašalo v tej dobi 2.627.890. (Dalje prih.)

R. Koren:

Hlapčevstvo

Ob priliki, leto dni je od tega, sem govoril z nekim znancom. Z vso razpoložljivo paro in vehemenco me je mož prepričeval, da je zaveden socialist in dosleden pristaš delavskega razreda in pokreta. Njegove besede so bile polne hvale Marksu, Engelsu in dr. Resnično, mož mi je v začetku ugajal. Ze zaradi svoje razgibanosti in živahnosti. Pa — že pri vprašanju, kaj razume pod besedo kapitalizem — družabni red — socializem — se je vpletal v vsemogoča zavijanja, le stavek »socialist sem« je prihajal največkrat do poudarka. V nadaljnjih razgovorih sva prišla tudi do podjetnika-tovarnarja, pri katerem je bil zaposlen. In mož — socialist in borec — se je na moje začudenje popolnoma postavil na stran podjetnika. Hvalil je njegove zmožnosti, njegovo očetovsko skrb za delavce, njegov velik ugled v javnosti...

Na srečanje z možakom bi bil skoraj pozabil, da se ni kmalu potem mož ponovno postavil kot »socialist«. Njegovega podjetnika so spremljali na zadnji poti. In v dolgi vrsti ljudstva sem opazil tudi tega znanca v — fraku. Zastopniki bank, delniških družb, različnih podjetij, gospodarskih in drugih korporacij — vsi v gala in ta socialist-delavec med ljudstvom tudi v fraku. —

Socialist, ki ni socialist. Ljulka na njivi proletarskega pokreta.

Sedaj mi njegova podoba in miselnost ne gre iz spomina. Vprašujem se: Ali nima ta primer vse polno enakih primerov? Ali ni velik del proletarijata,

ki sicer dobro čuti bič kapitalizma na sebi, v bistvu ravno tak?

Da, si odgovarjam. Hlapčevstvo je v nas. Pod lupino etiketnega socializma se gnete buržuazija.

Naša miselnost je meščanska, plava v kapitalističnih sferah. Ukrivljena je kakor hrbiti.

En sam dober pogled v življenje delavstva, v razmere v obratih — in zagrabiti se moraš za glavo. Kakšno suženjsko klanjanje, kakšni komplimenti lastnikom tujih produktov in dela! Na sejah in sestankih strokovnih organizacij borec, kričeč glasnik proletarstva, v obratih suženj, zahrbtnjež, denuncijant in še več.

Kaj res mora biti s telesom prodana tudi naša miselnost kapitalizmu?!

Taki ljudje se, po mojem mnenju vsaj, ne ločijo mnogo od kapitalistov, lastnikov tujega dela in sadov. Tu in tam je miselnost kapitalistična, buržujska. Še več: kapitalist se lahko sklicuje na zgodovinski razvoj. Pa delavec? Kvečjemu bi se lahko uprl na stoletno, od kapitalizma podjarmljeno vzgojo. Toda — kje je razum, kje volja: hočem in moram biti človek, človek svojega delavskega razreda!

Ce je telo prodano, ni treba, da bi bila prodana tudi duša.

Čujejo se pogosto ugovori: Podjetnik nam reže kruh, nas živi. Besede, s katerimi pljuvamo v lastno skledo. Čigave so roke, mišice, čigava je moč, čigavo je delo? Podjetnikovo? Gotovo ne. De-

lavčevo je. Čigav je torej kruh, zaslužek? Njegov. Šli bi lahko še dalje: čigav produkt je vse ono, kar se nahaja daleč proč od umazanih delavskih kasarn in kolib — vile, parki, lovske koč, tenis prostori, vse v posesti kapitalistov? Sad dela delavcev. Čemu potem taka zavijanja? Čemu tako suženjstvo v mišljenju? Grize me v duši, ko čitam v meščanskem časopisju žalna oznanila (parte): »Delavstvo se klanja manom in zaslugam svojega šefa«, »z njegovim smrtjo izgubi delavstvo svojega dobrotnika in zaščitnika«, »bil nam je kakor krušni oče... Pieteta do mrtvega šefa zraste preko vseh redukcij, znižanj

plač in pomanjkanj v delavskih družinah. Dasi pridejo taki nekrologi navadno od zgoraj, ne gre pa brez izjem. Izjema pa pravilo potrjuje.

Katoliški, nekatoliški podjetniki — eno in isto maslo. Povsod izkoriščanje, pridobivanje in kopičenje nadvrčnosti. Tudi tu moramo biti dosledni. Naš boj mora imeti pred seboj eno tarčo: kapitalizem. Vsi njegovi izrodki pa padejo ž njim.

Povedal bi rad: ne dajmo se! Dvigimo se iz mlakuž tega družabnega reda. Ne strašimo se. Rastimo v popolne ljudi, v borbe novega življenja. Kom-promisov pa ni.

Kdaj bo rudar zopet rudar

Vsa javnost, ki rudarsko stroko in rudarja pozna, se vprašuje, zakaj je danes rudarska stroka padla tako nizko. Nič manjše vprašanje ne nastaja za rudarja samega, zakaj je njegova eksistenca vedno ogrožena in njegove plače vsako leto manjše.

Namenil sem se, da o tem vzroku v našem strokovnem in delavskem listu javnosti in rudarjem samim nekoliko pojasnim. Če pa hočem o tem razpravljati, je potrebno, da se ozrem na predvojno čase.

V predvojni dobi je rudarsko stroko javnost upoštevala in priznala, da je življenju vedno in vsak hip nevarna. Rudarja so smatrali za neustrašnega delavca. Če se je rudarsko delavstvo potegnulo za svoje pravice, jih je tudi doseglo. Javnost je bila na stališču, da se mora to delavstvo za nevarni in težki posel primerno plačati. Prav dobro se spominjam, ko so leta 1908 v dunajskem parlamentu razpravljali o rudarskih zadevah. Referent, po rodu birokrat, je jasno in odločno pojasnjeval težki in nevarni položaj rudarskega delavstva takratne avstrijske države in predlagal, da se izboljša takrat obstoječi rudarski zakon.

Rudarska stroka pa je pred vojno zahtevala tudi dosti znanja, med delom rudarja pred 20 ali 30 leti in danes je velik razloček. Rudarska stroka vsaj pri nas ni takrat še poznala raznih strojev za pridobivanje premoga, takrat so se rabili ročni svedri, zasekači brez električnega pogona, vse je bilo treba vrteti le z rokami. Napredoval in dobro zaslužil je le tisti delavec, ki je bil več stroke, posebno v zastavljanju varnosti pod plastjo premoga. Vsak rudar je bil od podjetja cenjen in primeroma dobro plačan, tako zvani »raubpav« se takrat ni prakticiral, kar je danes v navadi. Pre-

mog se je takrat pridobival na zmeren in vreden način. Več se je polagalo na varnost nego na produkcijo, ob vsaki nesreči je prihitela komisija, ki je vedno zahtevala od podjetja varnostnih naprav in dostikrat predpisala občutljive globe v takih slučajih. Tudi niso poznali takozvanega priganjaškega sistema; delalo se je dostojno in zmerno. Za predelavce in paznike so napredovali večinoma le tisti delavci, ki so si pridobili znanja v nemških rudokopih, malo je bilo paznikov z višjo rudarsko izobrazbo, celo nadpazniki so bili postavljeni iz vrst delavcev, seveda brez vsakršnih višjih rudarskih šol.

Radi takih metod je bila takrat produkcija za 50% manjša nego je danes, kljub temu pa so rudarji v razmerju valute ter življenjskega trga zaslužili 50% več nego danes. Minimalna plača rudarja je bila leta 1913 K 2.89, v skladu pa so rudarji zaslužili K 5—6. Za tak zaslužek pa je moral rudar naložiti 15, največ 18 vozičkov premoga. Če računamo takrat dela v rovu polnih osem ur, se gotovo fizično ni tako izbral nego danes, ko mora naložiti 30 in še več vozičkov.

Kakšno je bilo takrat medsebojno razmerje med rudarji? Pred 20 leti so si bili pri delu rudarji bratje in obnašali so se res bratovsko. Samo en primer: Na nekem obratu je nadpaznik nekega rudarja kaznoval z 2 kronama radi neizmene zlomljenega zastavka na predoru proge. Ta zastavek je kaznovani rudar komaj pred četrto ure izmenjal z novim, bil pa je tako hud pritisk, da ga je med tem časom že zlomil. Radi krivične kazni so se dvignili vsi delavci iste etaže in ob končanem delu šli k obratovodji kot priče, da je kazen krivična, ker je kriv le nagli in hudi pritisk. In obratovodja je kazen odpustil.

Albin Podjavoršek:

Zgodba o brezposelnosti

(Konec.)

III.

Ob osmih zvečer. Dvorana se sveti od tisočih luči. Oder je slavnostno okrašen. Za mizo stoli, sredi mize tron. Že pred tremi urami ga je zasedla visoko spoštovana gospa Brezposelnost. Na predsedniškem stolu čaka na otvoritev gospod Tačar, fabrikant. V dvorani hrumi. Hudo ljudi se je nabralo. Prednje vrste je kajpada zasedel kapital. Obkel je frak. Zenski svet dekolte! V zadnjih hipih niso razločevali, za kaj gre. Nekateri so govorili, da bo koncert revnih in siromašnih otrok, drugi so pravili, da se bo vršil ples ali banket v proslavo zmage razorožitvenih konferenc. In tako dalje. Zada je se drenjali delavci.

Iz oči so jim bliskali plameni. Ne navadni plameni, kakršnega vžge vžigalica, temveč ogenj gladi. Zrl je v razsvetljen salon in ljudi, ki so v sprednjih vrstah čakali zabav. »Saj nočemo ničesar drugega! Ne beračij! Navadnega dela, da bomo mogli kupiti kruha in mesa! To hočemo! Pa četudi sklenemo s kapitalisti kompromis pod ceno!«

Zazvonilo je. Hrum se je pomiril. Gospod Tačar se je odkašljaj. »Gospoda! Velečenjeni zastopniki cerkve, občine in javnih korporacij! Predragi gospodje delavci in delavke! Tužna nam je duša. Gospodarska kriza se je zagrizla v naša telesa. Brezposelnost je zadirjala. Vsega zla je kriva brezposelnost. Vi brez dela, mi brez dela! Vidim,

delovno ljudstvo, kako težko živite. Nimate jesti. Toda verjemite mi, nam kapitalistom je še huje. Tudi mi nimamo dela. Hudo je živeti brez dela in stradati. Da, vi mislite, da nam je dobro, ker živimo v lepih hišah, da ne rečem palačah. A slabše nam je kot vam. Jestu ne moremo! Treba je organizirati pomožno akcijo! Treba — — —!«

Delavki Justini, materi sedmerih otrok, so se usule solze. Skoraj je planila v glasen jok. Sosedje, ki so z malobrižnostjo sledili govornikovim besedam, so se zganili. »Kaj vam je, Justina?«

»Ah!« je vzkliknila dobra, uboga žena. »Ga li ne čujete, kako zmešano govori? Verjemite mi, od same slabosti je to! Jedel ni, brezposeln je, siromak! Saj je povedal! Kaj mi, ni nam še tako hudo, če on trpi. Dajte sosedje, prijatelji, znanci, brezposelni delavci! Zrtvujte vsaj kak dinar za našega uboga gospoda! Na, jaz dam poslednja dva dinarja!«

Gneča se je zganila. Govornik je še nekaj razpravljaj, nihče mu ni sledil. Vsi so se gnetli okrog delavke Justine. S solznimi očmi je blagoslavljal roke, ki so dajale denar za uboga, brezposelnega kapitalista. Ljudje so se skoraj stekli, tako so tiščali vanjo. Vsak je hotel biti prvi. Šele čez dolgo so se pomirili. Justina je stopila na oder. »Spoštovani gospod Tačar, prinesla sem vam malo podporo. Smilite se nam, ker ste vajeni dobrega življenja, a je tudi vas udarila brezposelnost!«

In so šli, pa so našli dve sto tri dinarje, tri novce po 25 par in 3 po 10 par, take ki niso več veljavni. Kaj je napravil gosp. tovarnar? Vzel jih je in spravil v žep. V ginjenosti se je pozabil celo zahvaliti...

Joško Rozman:

Nekaj o kartelih in trustih

V današnjem svetovnem gospodarstvu imajo največjo vlogo razni karteli. Politika cen teh kartelov se ne ozira toliko na splošni nivo cen, marveč je vodena samo po enem cilju: Kljub zmanjšanju produkcij, stroškov pri neizpremenjenih cenah doseči neizpremenjen dobiček. S karteli si ena panoga produkcije zagotavlja brezkonkurenčno delo in stabilizira cene, ki bi bile sicer drugačne, če bi jih določala svobodna konkurenca in zakon povpraševanja in ponudbe. Tako se ravna cene kartelov po produkcijskih stroških najdražjega producenta in tako določijo producenti, katerih produkcijski stroški so manjši, vedno nekaj dobička. Radi take osnove so karteli vedno, zlasti pa v času gospodarske depresije pravi izkoriščevalci narodnega gospodarstva.

Zato v dobah gospodarske depresije delavstvo bide boj za svoj obstanek, dočim si kapital v svojih kartelih in drugih institucijah ohrani svoje dobičke. Ti dobički gredo na račun delavstva in s tem tudi na račun celotnega gospodarstva. Kartel je zveza enakih proizvajalcev. Imamo različne kartele, in sicer:

1. Karteli, ki določajo cene izdelkom;
 2. karteli za kvote, ti določajo posameznim pogodbenikom, koliko blaga smejo postaviti na trg;
 3. kondicionalni karteli. Ti so predvsem za zavarovanje blaga (prevoz, izgubo pri blagu, ako se blago pokvari itd. itd.)
- Karteli imajo predvsem namen, da povišajo ali znižajo cene izdelkom, kakor to pač zahtevajo interesi dotične

panoge industrije. Uravnavajo konjunkturo, da se preveč ne producira, kar bi potem slabo vplivalo na cene. Racionalizacija izdelkov. Ta racionalizacija izdelkov se je precej pokazala pri Alpine-Montangesellschaft, ki je združila 91 malih tovarn v ogromno podjetje, jih racionalizirala in s tem prihranila do 60% na izdatkih. Navadno prihrani kartel v vsaki panogi industrije do ene tretjine stroškov.

Koncerni so obrati raznih skupin, kjer se podjetniki zvežejo kljub temu, da se producira različno blago. Sicer so pa koncerni lahko člani kartela, toda le s tistimi izdelki, iz katerih obstoji kartel.

Koncerni imajo predvsem nalogo, da nakupujejo tovarne. Navadno pokupijo akcije na borzi in tako prisilijo s tem, da znižajo vrednost akcijskega podjetnika, da prodajo tudi ostale akcije.

Sindikati so prodajni oddelki enega kartela.

Fuzija se pravi, zvezati več tovarn v eno celoto.

Železni karteli

Prva etapa železnih kartelov se je začela leta 1924 med Avstrijo in Češko. Pri njih je šlo predvsem za določitev kvote in cen za domače trge in izvoz za Jugoslavijo, Poljsko, Romunijo, Albanijo, Grčijo, Turčijo in Italijo. Ta pogodba je bila sklenjena med Alpine-Montangesellschaft in češkimi tovarnami železa A.-G. v Pragi. Eksekutiva je bila sestavljena tako: 3 Čehi, 3 Avstrijci. Njena naloga je, da sprejema nove člane, določa cene izdelkov, vodi evidenco nad produkcijo.

Druga etapa je bil zaključek med ogrskimi Rimamurany-Salge-Tarianer železne tovarne A. G., Avstrijo in Češko.

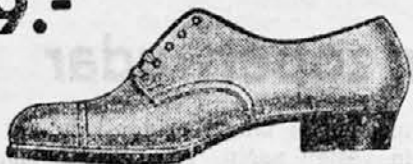
(Nadaljevanje.)

79.-

Za gospodinjice: Vrsta 3945-03
Za vsakdanjo uporabo praktičen, močan in udoben čevlji iz boksa, ki je potreben vsaki gospodinjici.

79.-

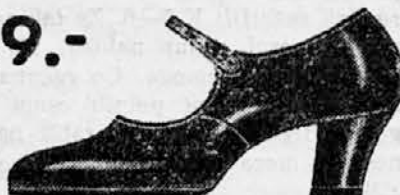
Vrsta 3925-03
Praktični polčevlji iz črnega boksa in s trpežnim podplatom. Pripravljeni za vsako gospodinjico, kadar gre na trg ali na delo.

99.-

Vrsta 2945-11
Čevlji iz ružavega ali črnega boksa. Praktični in elegantni. Ravno tako iz laka za nedeljo in praznik za ceno Din 129.-

129.-

Vrsta 1845-01
Udobni in lahki čevlji iz laka z nizko peto. Iz baržuna in satena Din 59.-

Delamo na tem, da prebivalstvo naše države prihrani letno 1.400.000.000.- Din.

V zadnjih dveh mesecih znižali smo cene čevljev povprečno za Din 50.-. 14.000.000 Jugoslovancev potrebuje letno po 2 para čevljev, to je skupno 28.000.000 parov čevljev. Računajoči 50.- Din pri paru, za kolikor smo z našim delom uspeli, da se znižajo cene čevljev, pomeni, da smo prebivalstvu

kraljevine Jugoslavije

omogočili prihranek od ene milijarde štiristo milijonov dinarjev letno

Izdelujemo obutev z rokami jugoslovanskih delavcev, iz usnja izdelanega v jugoslovanskih tovarnah. Odstranjujemo brezposelnost. Omogočamo vsem odjemalcem, tudi onim najrevnejšim, da se z malim denarjem pre-
skrbe z dobro obutvijo.

Rata

39.-

Vrsta 2942-00
Praktične in udobne sandale s podplatom in peto iz krupona. Za malo denarja mnogo zadovoljstva.

49.-

Vrsta 3162-00
Za živahne dečke smo izdelali visoke čevlje z trpežnim gumijastim podplatom. Neobhodno so jim potrebni za vsakdanjo nošnjo.

49.-

Vrsta 3222-00
Trpežni polčevlji iz črnega boksa z močnim gumijastim podplatom in peto.

79.-

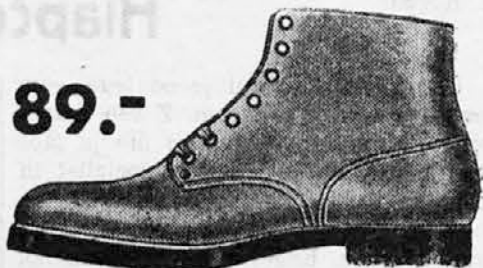
Vrsta 2927-15
Okusni moški polčevlji iz govejega boksa z močnim usnjatim podplatom. Ružavi Din 89.-, črni Din 79.-

89.-

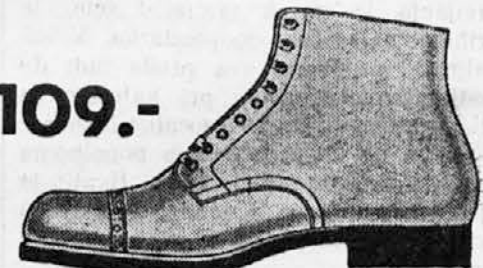
Vrsta 1937-22
Moški polčevlji iz črnega ali ružavega boksa z prožnim gumijastim podplatom.

89.-

Vrsta 0167-00
Čizme iz močnega masnega usnja z gumijastim podplatom in peto. Za dober material jamčimo. Za delo na polju in vsaki štrapač.

109.-

Vrsta 3967-22
Udoben čevlji široke oblike iz močnega boksa in gumijastim podplatom, ki izdrži trikrat toliko kot usnjati podplat.

Za vsak par jamčimo, da je iz dobrega materiala in dobro izdelan.

Kako pa je v tem oziru danes? Delavci so si med seboj popolnoma tuji in drug do drugega brezbrizni, kmalu bi napram sodelavcu pravice in resnice ne hoteli izpovedati. Kaj še, da bi se drug za drugega v pravičnosti ponesli in bili brat bratu! O vzrokih tega več na drugem mestu.

Kaj pa v pogledu odpornosti napram težkočam v delu? Bila je veliko večja kot je danes. In zakaj? Poudaril sem, že, da se je včasih delalo zmerno in pravilno. In če pogledamo današnjo mehanizacijo v rudnikih, pa vidimo velik razloček. Takrat je moral delavec delati fizično mnogo težje nego danes, stroj bi mu moral biti le v izboljšanje in fizične manjše uporabe pri delu ali praviloma večje storitve z manjšim trudom. Odpornost dela bi morala biti trdnjša in daljša in poleg tega produkcija večja. Prepričati pa se mora vsak, da je temu baš obratno. Le pogledajmo ta problem. V času potrebne večje fizične sile je rudar delal v rovu pri pridobivanju premoga 20 do 30 let, danes pa je izčrpan za direktno produkcijo že v desetem letu zaposlitve, kar znači, da mu stroj ni v korist, ampak v škodo. Drugič pa je egoistična norost pri delu seveda tudi temu kriva.

Kaj pa znanje v stroki? Ali napreduje, ali nazaduje? K temu je potrebno podčrtati dvope, in sicer: spretnost v delu je večja, znanje stroke pa manjše. Spretnost je radi tega večja, ker sili k temu tehnika in poželjivost, znanje pa je manjše, kar dokazuje komodnost in brezbriznost po napredku. Kar pa se tiče predpisov v potrebi stroke in zakonodaje, pa so prav minimalni. Rudar hrepeni po pravični plači, toda ne pozna onega zakonitega sredstva, po katerem more doseči izboljšanje.

Odkod pa se rekrutira rudarski proletarijat? Kakor pred vojno, tako je danes 70% kmečkih sinov. Po vojni se je odstotek teh še povečal. K temu je pripomniti, da so podjetju vedno ljubši pridni kmečki delavci, so pa za preso-

janje vedno bolj nevedni in dostikrat nedostopni, kar znači slab položaj v primeru boljše izobrazbe poklica tovarniškega delavstva in tudi večjega zanimanja za poklic.

Gospodarske ustanove nemškega kršč. delavstva v l. 1930

Državna zveza nemških konzumnih društev je štela 277 zadrug s 792.551 člani. Članstvo in denarni promet sta se vkljub povečani gospodarski krizi povečala. Od članstva je pripadalo 49% delavstvu, 29% uslužbencem javnih ustanov, ostali pa drugim stanovom.

Gepag, nakupna in produkcijska blagovna centrala je povečala promet za skoraj 3% proti prejšnjemu letu. Promet produkcije lastnih tovarn se je zvišal za 9%. Gepag ima gospodarska podjetja 9 strok. Kmalu bo zgradil novo tovarno za milo in žveplenke.

Življenjska zavarovalnica je imela preko pol milijona članov. Zavarovalna vsota je znašala 245 milijonov mark, vplačane premije so znašale skoraj 11 milijonov mark, premijske rezerve pa preko 15 milijonov.

Zavarovalnica proti ognju je prejela vplačanega na premijah 2.370.000 mark. Pri ljudski banki so se zvišale vloge na skoraj 16 milijonov mark.

Gradbene produkcijske zadruge so postavile stavb za 15.094 stanovanj. Povprečno so zaposljevale 2800 delavcev.

Poleg teh najvažnejših podjetij obstoja še več drugih. Nekatera so zrastle ravno zadnji čas. Njihovo delo priča o veliki delavnosti, ki jo razvija nemško krščansko delavstvo tudi v gospodarskem pogledu. Pripominjamo, da imajo večino deležev konzumov in zavarovalnic ter bank v rokah strokovne organizacije in njihovo članstvo. Ant.

To in ono

Jesenice. Nepričakovana smrt mladega tovariša. Predzadnjo nedeljo je zadet od možganske kapi preminul tovariš Znidar Adolf. Imenovano nedeljo je v spremstvu tovarišev šel na obisk k stricu v Bohinjsko Bistrico. Po kosilu so se vsi odšli kopat. Komaj pa je stopil v vodo, so opazili tovariši, da ni z njim nekaj v redu. V istem trenutku je že padel v vodo. Takoj, ko so ga rešili iz vode, so ugotovili smrt. Zadel ga je možganska kap. V nedeljek so njegovo truplo z avtomobilom prepeljali na njegov dom na Javorniku, kjer so ga položili na mrtvaški oder. V torek se je vršil pogreb, kakršnega se malo kdaj vidi. Nebroj vencev, tovarišev, fantov in deklet, sodelavcev, domačin in sorodnikov, Krek. prosvetna društva, odseka Borec in skupine kovinarjev. Sledili sta zastavi Prosv. društev iz Jesenic in Kor. Bele s številnim članstvom. Nadalje godba in pevski zbor, ojačen z pevskim zborom Sava. Krsto so nosili Borci v belih majah. Ob grobu sta se poslovila od njega predsednik Borcev in predsednik skupine. — Pokoj njegovi duši! Preostali naše sožalje.

En korak k skupni delavski fronti

Pred nemškimi volitvami so izdale krščanske in marksistične strokovne organizacije delavcev in nameščencev ta-le skupni proglas na nemško ljudstvo:

Cajno pecivo in slaščice vseh vrst Vam nudi
Eksportna slaščičarna Pavla Arnež,
Obrtniška ul. 3 Jesenice Obrtniška ul. 3

Zajtrkovalnica, vinarna nudi razna dobra štajerska in dalmatinska vina. Delikatese vse vrste. Specerijsko blago najboljšje v zalogi in v lastni prazarni vedno sveže prazna kava, na željo tudi mleto, dobite najceneje samo pri

F. R. KOVAČIČ
LJUBLJANA, Miklošičeva cesta št. 32

»Najnovejši politični dogodki so vznemirili nemške delavce nameščence in uradnike. Ohraniti pa morajo kljub temu svojo razsodnost. Položaj v Prusiji še ni odločen. Pozvano je državno sodišče. Odločilno besedo pa bo dalo nemško delojemalstvo 31. julija. — Dolžnost vseh strokovnih organizacij in ostalih ljudskih plasti, ki stoje na tleh ustave in prava je, da skrbijo, da se volitve izvrše. Niti teror ulice niti kaka druga protustavna diktatura ne sme preprečiti volitev. Disciplin delavcev, nameščencev in uradnikov mora vzdržati. Ne pustimo si predpisovati od nasprotnikov strokovnega gibanja ure našega nastopa!«

Tako krepko in enotno morejo govoriti le bojne in svobodne strokovne organizacije.

KNJIGOVEZNICA

JUGOSLOVANSKE TISKARNE, prej K.T.D
LJUBLJANA
KOPITARJEVA UL. 6/II

Črtnica in tvornica poslovnih knjig - Stalna velika zaloga vsakovrstnih saldakonti, štrac, journalov i. dr. lastnega izdelka